

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

Szerkesztők: Dr. KUN BÉLA és Dr. RÉVÉSZ IMRE. Főmunkatárs: Dr. SZÁSZ IMRE.

Megjelenik minden szombaton.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
DEBRECEN, KOLLÉGIUM.

Előfizetési ár félévre hét pengő.

Végre . . .

Jugoszláviai református testvéreink kitűnő Magvetőjének legközelebbi számában olvassuk, hogy az egyházmegye szeptember 28-i tanácsülésére a következő indítvány terjesztetett be:

„A betegessé váló címkórsággal szemben állapítsa meg az egyházmegyei tanács, hogy a jugoszláviai református egyházban minden egyházi testület és minden egyházi tisztséget, vagy hivatalt viselő egyén címe „Tiszteletes“. Tiszteletes Közgyűlés, Tiszteletes Tanácsülés, Tiszteletes Esperesi Hivatal, Tiszteletes Presbiterium, Tiszteletes Lelkészi Hivatal, Tiszteletes Esperes úr, Tiszteletes Tanácsbíró úr, Tiszteletes Lelkész úr, Tiszteletes Asszony, Tiszteletes Káplán úr, Tiszteletes Lévita úr, Tiszteletes Kántor úr stb.“

Határozat: „Az egyházmegyei tanács a javaslatot egyhangúlag elfogadja, alkalmazását a belkörü hivatalos nyelvhasználatban elrendeli s a magánéletben ajánlja.“

Sokan talán túlzásnak fogják itélni, de én mégis csak kimondom azt a meggyőződésemet, hogy a mögöttünk lévő nehéz emlékű másfél évtized során a magyar református egyházi életben ennél komolyabb és bátrabb lépés még nem történt ú. n. „hivatalos“ egyházi részről ama bizonyos sokat emlegetett, de kevésbé ismert és még kevésbé követett „református ideálok“ megvalósítása felé. Mert ami egyéb lépések történtek — pl. a magyarországi református zsinat legújabb nagy törvényalkotásaiban — azok, legyenek bármily nagy horderejűek s bármennyire szélesebb távlatúak egy látszólag egyszerű, kicsi címkérdésnél, egyáltalában nem kívántak a megtevőiktől együttvéve sem annyi személyes bátorságot és önmegtágadást, annyi előítélettel való leszámolást, amennyit ez a lépés kívánt a mi, egyebekben is példaadó jugoszláviai magyar és német református testvéreinktől.

Mert a címkérdés megbolygatása nemcsak személyes érzékenységeket érint — az emberi gyarlóságnál fogva az egyházi életben is képtelenül erősen —, hanem igen régi és nagyhatalmú előítéletekbe s azokon alapuló meg-

rögzött megszokásba is ütközik. „Ha valahol, úgy az egyházban és ha valamikor, úgy ma van szükség a tekintély ápolására, külsőségekkel is.“ „Ahol a világi társadalomban megvan a címek hierarchiája, ott az egyházban is mellőzhetetlen az.“ „Kár elvenni tiszteletreméltó, érdemes emberek ártatlan örömét...“ és így tovább.

A jugoszláviai református atyák lelkében mindezeknél a nagyon tisztos megfontolásoknál elevebben élt az a miszerintünk is döntő szempont, hogy egyszer már meg kell valahol kezdeni a magyar református egyházi élet legnagyobb mértékben antireformátus lompossgaival és idétlenségeivel való szakítást, mert ha folyton csak sopánkodunk felettük, de kiirtásukra hivatalos formában egyetlen lépést sem teszünk, azok egyszer úgy el fogják borítani egyházunknak nem minden ágában zöldellő fáját, mint a fagyöngy, mely messzünnen a fa üde díszének látszik, valójában pedig annak halálos ellensége.

Sokan bizonyára azt fogják erre mondani: „Hjah, az ottani reformátusoknak e tekintetben könnyű a helyzetük. Először is kevesen vannak, könnyebben csinálhatnak tabula rasát. Azután meg magyar a református egyháznak éppen ez az odaszakadt része az, amelyiknek legkevésbé a történeti patinája, amelyik legkevésbé volt összenőve a történeti Magyarország rendi társadalmával, állami hierarchiájával s így aránylag legkönnyebben tudhat a címek traditionalismusával szakítani.“

Ebben lehet valami kis igazság, ez azonban még nem elég indok arra, hogy mi is, a csonka anyaországban, ne foglalkozzunk a legkomolyabban ezzel a minálunk már tragikomikussá fajult egyházi címkérdéssel.

Aki a hagyomány megbolygatásától fél, annak hadd ajánljam a figyelmébe azt az egyszerű, de sajnos, a köztudatba maig át nem ment ténytet, hogy igazi hagyományos patinája a református egyházban egyes-egyedül csak a *tiszteletes* címzésnek van. Sem a „nagyiszteletű“, sem a „főtiszteletű“, vagy „főtisztelelendő“ címzés nem mutatható ki egyházi és

társadalmi nyelvhasználatunkban a 18. század második felénél előbb. Mind a kettő ama korbeli mesterséges, még nyelvtanilag is kifogásolható szócsinálmány (épúgy, mint a nyelvünkben ugyan jóval régibb, de teljesen római katolikus szellemet lehelő s a „reverendus“ szolgai fordításaként létrejött „tisztelendő“), amíg a „tiszteletes“ egy már legrégebbi középkori nyelvemlékeinkben is előforduló, tősgyökeresen magyar s rendkívül gazdag tartalmú, mélyértelmű szó, amelyben én nyelvünk egész géniuszát benne érzem zengeni.

Az a nagyon érdekes körülmény viszont, hogy a magyar református egyházi cím hierarchia csak a 18. század második felében bukkan föl, de viszont már a 19. század első két évtizedében tökéletesen kialakul (bizonyítékaimat csak helykímélésből nem idézem), úgy látszik, arra mutat, hogy cím hierarchiánkat a 18. századi nyomás alól való fokenkénti felszabadulás, a csak kevéssel azelőtt még a hivatalos körök gőgös lenézésében részesült, de a felvilágosodás levegőjében egyre nagyobb rokonszenvet tapasztaló egyháznak természetes társadalmi tekintélykeresése, továbbá a barokk és rokokó szellem nem követett hatása, végül — s talán legfőképpen — a hierarchia és kyriarchia harcában ama bizonyos „papi tekintély“ nagyobb aláhúzásának szükségérzete hozta létre.

Hát ezek mind megérthető és megbocsátható történeti motívumok, de egyik sem olyan, amihez különösen érdemes volna még ma is ragaszkodni s főképp, aminek az igazi református szellemhez bármi köze volna. Aminthogy a mi igazi református multunknak — a felvilágosodás kora előttinek — sincs hozzájuk semmi köze.

A magyarországi református egyháznak, a jugoszláviai példa követésével, igazán jó alkalma volna megmutatni, hogy nem a világ eszén jár s a „tekintély“ ápolásában sem hajlandó követni a világ nagyerejűeknek látszó s valójában mégis üres és hazug módszereit.

Tessék elhinni, hogy ha ezt az első lépést meg mernők tenni, a többi már könnyebb volna. És tessék elhinni, hogy egy „tiszteletes“ Zsinat bizonyos, előbb vagy utóbb elodázhatatlan nagy változtatásokról is jóval kevesebb feszélyezettséggel tárgyalhat majd, mint egy „főtiszteletű“.

R. I.

Post Festa.

Minden ünnepnek annyi értéke van számunkra, amennyit tud mondani, vagy adni nekünk, mai kor embereinek! Ha csak a mult egy-egy nagy eseményét, alakját ünnepeljük, minden alkalmazás nélkül korunkra és önmagunkra, akkor csak az emlékezés fátylóját gyujtottuk meg a mult dohos kriptájában szegénységünket beismerve. Ünneplésünk nem más, mint a jelenből való menekülés, hátrálás a bizonytalan jövő elöl! Az igazi ünneplés

valami nagy, örök erőnek az újra felvévése életátformáló lelki élménynek az újra átélése!

— Most is ünnepeltünk. — Október 31-ét, a reformáció emlékűnnepét. — De hogyan, milyen lélekkel s mit jelentett számunkra?!

Mit ünnepeltünk? Magát a történelmi ténytet? A 95 tétel dörgedelmes beszédekre alkalmas ünnepe volt? — vagy az üres ceremóniák — babona- és lelki nagyképűsködés halálának ünnepe? Hitvalló hősök életáldozása? — Ha csak ezeket ünnepeltük, akkor csak az Ő ünneplők volt s mi az ünneplő ruhával együtt az ünneplő érzést is levéve, minden különösebb meglátás és lelki gazdagodás nélkül ott állunk ismét az élet robotosai között!

Lehet, hogy szerettünk volna másként ünnepelni, — de kifosztott, nyomorúságos emberi életünk lehúzza a hétköznapok kenyérgondjai közé. Olyan szegények, olyan nincstelenek, kopottak és erőtlenek vagyunk, — lelkünket úgy eldurvitotta — közönyössé tette ez a létért való szakadatlan harc, hogy hiába minden, látván, nem látunk — és hallván, nem hallunk!

Pedig éppen a mostani ünneplésünknek volt számunkra, éppen számunkra egy nagy meglátása!

A Reformációban, nem az emberi erőnek, bátorságnak, elszánásnak, hanem az örökkévaló Istennek az erejét kell meglátni, melyet emberi erőtelenség által mutatott meg!

Nem az erősek a boldogok, hanem a gyengék; nem a gazdagok, hanem a szegények; nem a kincseskamarában a legjobb, hanem a magunkraért kis szobában, ahol közelebb van hozzánk az Isten!

Azért vagyunk szegények, kifosztottak és erőtlenek, életünk azért hánykódik emberi bizonytalanságok között — s magyar református Sionunk azért olyan elhagyott árverés alá eső templomaival, iskoláival és intézményeivel együtt, — mert Isten ebben a mélypontra esett nagy emberi erőtelenségben a Maga erejét akarja megmutatni!

Mások lehetnek gazdagok! Imádkozhatják büszke székesegyházakban az Istent, — mutathatnak nagy összefogásokról és erőkről tanuskodó megmozdulásokat — legyenek boldogok vele — de ez csak emberi erő, amelynél mérhetetlenül többet ér az emberi erőtelenség a közeledő isteni erő lehetőségével és reménységével!

Ez a meglátása és tanítása mostani ünneplésünknek!

— Nem multba menekülő, nem multat ünneplő, nem közönyös, nem lemondó a lelkünk; hanem olyan, mint Isten gyermekeié, akik várják az Úr szabadítását s ünnepi imádságuk rövid, de annál őszintébb szívből jövő sóhajtas:

Légy segítségül a mi erőtelenségünkben Uram!

Mezőhegyes.

Szundy Béla,
s.-lelkész.

KÖZÉLET

Szanálások.

A jó magyarnak mindig kell valami jelszó, amivel elmulatozhatik. Most jónéhány eszendeje a szanálás ez a fogcsikorgatásig menő keserves multság. Különösen 1931 nyara óta, amikor egyszerre nagy váratlanul beütött a mindenki által most már előre látott krach, egyebet se csinálunk széles e hazában, mint szanálunk mindent és mindenkit. Az országos nagy lendület természetesen magával ragadta az egyházat is és a szanálás neve minket is el-fogott.

El kell ismerni volt is erre szükség. A háború óta csakugyan nem normálisan mentek a dolgok. Előbb jött az alkotásvágy, pénz nélkül; azután jött a takarékoság terv nélkül; most méltán kíváncsiak lehetünk, vajjon a szeptemberben bekövetkezett új korszakot mi fogja jellemezni: sem terv, sem pénz; vagy elgondolás is, hozzávaló anyagi eszköz biztosítása is.

Akármit tesznek az ország urai, nekünk a magunk feladatai körében arra kell törekednünk, hogy ne fogyjon el se a tanácsunk, se a kalácsunk. Kalács címe alatt ugyan most csak szerény derce-kenyeret kell értenünk, ami nem valami ékes, de tápláló. Tudom, hogy a sok baj között sok helyt nemhogy derce-, de még korpa-kenyérre sem sok a kilátás, azonban minden szabad, csak csüggedni nem s aki valamit nagyon akar, azt el is éri.

A magyar nemzetnek a szomorú válságból kivezetésére mi, reformátusok vagyunk hivatottak. Mi megvagyunk edzve minden nyomorúság ellen és sohasem juthatunk olyan keserves helyzetbe, hogy az őseinkre visszagondolás erőt ne adna belénk: ők még többet szenvedtek, mégis átadták nekünk az Úr Jézus tiszta evangéliumát. Mi nem is találhatjuk a lemondást akkora áldozatnak, mint mások, mert minket minden földi jó nélkülözése közt megvigasztal az a tudat, hogy minekünk, puritánoknak, nem is való semmi parádé, mink magunk kerüljük a cifraságot, nekünk a dísz nélküli lakás, az egyszerű étel, a kopott kabát nem kénytelenység, hanem a jellemünknek is megfelelő.

De nagyon szomorú volna, ha nem tudnánk egyébire menni, mint a szerény lakás, kimért táplálkozás, szegényes ruha állapotáig emelkedni; ha az egyszerű életmód céllá válnék nálunk s nem maradna eszköz az Istennek tetsző élet, a nyomorgó embertársaink megsegítése, a hazánk gazdasági megerősítése, a kulturális intézményeink talpraállítása szolgálatában.

Azért nem olyan kicsiség a szanálás gondja s nem állhat pusztán abból, hogy innen is, onnan is lecsippentünk valamit a kiadásokból, hanem

át kell formálni egész életünket, egész gazdálkodási rendünket, hogy megmenthessünk és pedig színvonalon tartva, mindent, ami megmenthető s viszont idejében váljunk meg mindentől, aminek megtartására képesek úgy sem lehetünk s aminek erőnek erejével injekciózása csak olyanforma, mint a holt méhmagzatnak a testben hurcolása: az óvottnak életet nem ad, de az óvónak életét veszélyezteti.

Nagy örömmel látom a konventi szanálóbizottság működését. Debuisset pridem. Aki valami világmegváltó ideákat, vagy arannyal telt tarsolyt várt ettől a bizottságtól, az természetesen csalódik. Azonban aki azt várta, amit kapni lehetett: egészséges tanácsot és egyetemes irányítást, az meg lehet elégedve. Ha semmi egyéb nem történt volna, mint annyi, hogy ez a bizottság határozottan állást foglalt iskoláink megtartása mellett s evégből megtett a kormánynál minden olyan lépést, amelynek eredményességét várni lehet: már ezzel is nagyot szolgált az egyháznak. Természetesen mindannak, ami eddig történt a jó hatását csak hónapok múlva fogjuk érezni s ezért lett volna jobb a munkát korábban kezdeni. Ám a későbbi gyógyulás is sokkal jobb a betegségnél.

A magunk egyházkerületi szanáló bizottsága is tiszteletreméltó munkát végzett, amikor biztosítani tudta az egyházkerület és Kollégium pénzügyi egyensúlyát. Itt-ott ugyan talán nagyon is keményen működött a vörös ceruza, ám ahhoz, hogy e zordság nélkül lehessen célt érni, egy kicsit bővebb megfontolás és talán az ügyeknek még mélyebb ismerete szükséges, mint amennyi rendelkezésre állt.

Emiatt reméljük azt, hogy az egyházkerület és kollégium pénzügyi szanálása nem feltétlenül marad teljes változatlansággal azon az úton, amelyen megindult, nevezetesen, hogy a takarékoság nem az intézményt, hanem — mondjuk így — az üzleti életet fogja alaposabban érinteni.

Talán nem fejezem ki magamat eléggé érthetően. Arra gondolok ugyanis, hogy minden olyan kiadást, amely az intézmény feladatának teljesítéséhez szükséges, lehetőleg kímélni kell és minden olyan kiadást, amelyet csak az intézmény igazgatása kíván, lehetőleg csökkenteni. Például sohasem sajnálnám a lelkipásztor fizetését, mert ha az jól végzi a dolgát, az egyház él és erősödik még anyagiakban is; sőt nem sajnálnám a vagyont kezelő kurátor tiszteletdíját sem, ha az olyan munkát végez, amihez különös szakértelem és hivatali munka kell, mert egy jó pénz-kezelő esetleg nagy megtakarításokat, sőt vagyongyarapodásokat szerezhethet. Ellenben sajnálnék minden olyan kiadást, ami akár felesleges papírfogyasztásra, akár nagyarányú irodai személyzetre, akár a nyomtatványok tömegére kell. Vagy sohasem sajnálnám, ha a tanárok száma, vagy fizetése szaporodik, ellenben lehetőség szerint csökkenteném a pedellusokat; szívesen adnék pénzt

könyvekért, de nem írógépert és nyomtatott felírású kópertakért; örömmel nyomtatnám ki a tanárok tudós értekezését, de nem tölténém az értesítőt rubrikákkal és kimutatásokkal, amelyeket elég az intézet levéltárában megőrizni.

Én ugyanis azt gondolom, hogyha az intézmény jó, akkor annak nem kell sallangosan adminisztráltatni, úgyis meg van a becsülete. Ha meg nem jó, akkor hasztalan akármilyen ékes adminisztráció. És éppen az a feladatunk, hogy demonstráljunk, hogy a mi intézményünket nem kell a jól adminisztrált bádognadrágába állítani, megáll az a maga lábán is. Így szerzünk bizalmat az intézményeink iránt és így fokozzuk a bizalom növekedésével intézményeink jövedelmét is.

Ismétlem, minden tisztelettel vagyok az egyházkerületi szanálóbizottság munkája iránt, azonban azt hiszem, nem volna baj, ha a kiadások kétségkívül megokolt csökkentésénél nem egyenlő mértékkel járna el, hanem — hát mondjuk meg közelebbről — a Kollégium költségeinél igyekeznék óvni mindazt, ami a Kollégium szoros céljával, az oktatással és tanulással kapcsolatos — tanárok szükséglete, könyvtára, tanszer, ösztöndíj —, ellenben azokat a kiadásokat nyírbálná meg jobban, amelyek nem idetartoznak.

E lap szerkesztője régebben, amikor még szanálásról nem beszéltek olyan sokat, számos érdekes adatot közölt arról, hogy a Kollégium költségvetésében a szorosán vett iskolai és az igazgatási költségek aránya miként változott az idők folyamán. Jó volna ezeket az adatokat elővenni, talán újabbakkal is kiegészíteni s aztán úgy venni elő a vörös plajbászt.

Kedves falusi lelkipásztor testvérem, te pedig ne ismételd el azt a régi háborús anekdotát, hogy: nekem golyó van a hasamban és ő még efélékről beszél. Én tudom, hogy golyó van a hasunkban. Tudom, hogy a falusi gyülekezetek anyagi és szellemi helyzetében egyaránt sok baj van. Tudom, hogy ezt a golyót minél előbb ki kell operálni. Azonban ne vedd rossz néven: ha a nagy világító torony kialszik, az mégis csak nagyobb veszedelem, mint ha a különben nagyon becses és nagyon kedves gyertyalángot elfújja a szél. Az a gyertya — az igaz — a maga körében éppen olyan nagyszerű hivatást tölt be, mint a legesodálatosabb fényező és lehet, hogy a gyertya kialvása miatt gödörbe zuhan és életét veszti, akinek világított. Ha a halászbárkát elsüllyeszti a tenger, az éppen olyan szörnyű fájdalom, mint hogyha oceánjáró pusztul el; ám mégis csak a családtagok és jó ismerősök szeme gyulad meg sírástól; ellenben az Atlantic elsüllyedése világfájdalom. Hát ne vedd rossz néven, ha a mai nehéz időben első renden a Kollégiumra kell gondolni. Ez nem jelent érzéktelenséget a te bajod iránt, hanem csak azt jelenti, hogy a nagy bajoknál vannak még nagyobb bajok.

A Kollégium nekünk nemcsak erősségünk, hanem szimbolumunk is; sorsa nem állapot, hanem fokmérő is. Amikor a Kollégiumnak jól van dolga, olyankor van jó dolga az egyház minden részének. Mert olyankor van áldozatkészség, kultúra iránti lelkesedés, erős református szellem. Míg a Kollégium szorongattatása mindig azt mutatja, hogy a kálvinista öntudat lángolása aláhanyatlott. Hát ezért kell nekünk különösen a Kollégiumon tartani a szemünket.

Tanár.

Hozzászólás.

Legyen szabad nekem is hozzászólanom ahhoz a vitához, amely a Magyar Református Kántorkönyv című, nagyon tiszteletreméltó vállalkozás körül felmerült. Talán sikerül nekem is, másoknak is hozzájárulnunk a kérdés minél többoldalú megvilágításához és a kedélyek megnyugtatóhoz!

1. *O. Doun* a maga nagyértékű munkája (Clément Marot et le psautier huguenot) II. kötetének végén a Goudimel által hármónizált zsolttárokhoz mutatóba harmincöt zsolttárdallamot közöl. Ezen zsolttárdallamok között egy olyan sincs, amely elejétől végig egyenlő értékű hangjegyekből állana, hanem: négy ütést érő (ú. n. egész) hangok váltakoznak két ütést érő (fél) hangokkal. Előjegyzés: $\frac{4}{4}$, alla breve. Nagyon érdekesek ezek az átiratok hármóniai szempontból is; érdemes lenne valamilyen gyűlésen néhányat bemutatni!

2. A birtokomban levő, 1896-i francia zsolttáros könyv (Psaumes et Cantiques) összesen ötvenkettő zsolttárdallamot tartalmaz. (A mienk kilencvenötöt). Ezen dallamok közül felütéssel (ütemelemző) kezdődik tizennégy. Ezek a dallamok is különböző értékekben mozognak, „fél“ hangjegyek „negyed“ hangjegyekkel váltakoznak. Hogy *így* énekelik-e őket, vagy pedig teljesen kiegyenlített ritmusban: nem tudom!... A letétek egyszólamúak, nincsenek hármónizálva. Különösen érdekes az, amit az előző után „Fontos megjegyzés“ cím alatt az ének tempóját illetőleg mond. „A 16. században egy egész, néha nagyon hosszú zsolttárt kevesebb idő alatt énekeltek el, mint mi ma három, vagy négy versszakot.“ Anélkül, hogy ehhez a gyors ütemhez térnénk vissza, fontosnak tartjuk, hogy zsolttáraink határozottan és elevenen énekeltesenek. (!) Úgy gondoljuk, hogy a „fehér“ („fél“) hangjegy ne tartson egy másodpercig és hogy a neki megfelelő metronom jelzés: $\frac{1}{2}$ („fél“ hangjegy) egyenlő: 66. Ha ezt a tanácsot megfogadják, akkor francia testvéreink két verset énekelnek addig, míg mi egyet...

3. Ami azt az állítást illeti, hogy: „a magyar ritmus, a magyar zene a felütéses csonka taktust nem tűri“ — erre vonatkozólag Bartók Béla valóban szaktekintély. A teljes tárgyalgosság kedvéért azonban jegyezzük meg, hogy pl. dr. Molnár Géza ellenkező állásponton van,

amikor „A magyar zene elmélete“ c. művében azt mondja: „Régi verbunkosaink és figura részleteink nem szükölködnek ütemelőzőkben. A súlyos kezdet nálunk éppenséggel nem hagyomány. De ha ez volna is, akkor sem kellene hozzá görcsösen ragaszkodnunk“ (37. old.). — Állítását példákkal igazolja, többek között Erkel „Hunyady László“-ból idéz.

4. A gyülekezeti éneklés végeredményben a „Lélek“ kérdése. Az örömteljes gyülekezeti istentiszteletben (l. pl. V. Móz. 12:12.) az éneklés tempóját a Lélek adja meg: „Énekeljtek neki új éneket, lantoljátok lelkesen, harsogón!“... Ez a Lélek teremti az új éneket, talán még új és jó orgonákat is teremteni fog; bizonyára Ez hozta létre az új Kántorkönyvet. Ez legyen a biztosítéka annak, hogy gyülekezeti éneklésünk: fejlődésképes... A „semper reformari“ a gyülekezeti éneklésre is alkalmaztatik; valamint mindarra, ami azzal összefügg!

Nagy László.

ISKOLA

„Multunk, jelenünk, jövőnk.“

Lapunk 44. számában megjelent ilyen című cikkekre kívánok válaszolni. Előbb azért nem cselekedtem ezt, mert mástól vártuk a választ. És pedig arra gondoltunk, hogy valamelyik tanító atyánkfia, mint kompetens, de kötelezett is fog megszólalni és tiltakozni a közlemény téves beállításai ellen. Ez nem történt meg, válaszolok tehát én. Annyival is inkább teszem ezt, mert a nyár folyamán közölt sorozatos cikkekben én emlékeztem meg kitűnő tanítógárdánk bátor, példás viselkedéséről, hithűségéről, megértő magatartásáról és arról a harmóniáról, amelyben élnek tanító és lelkipásztor egymással e nehéz időben. Horváth E. János testvérünk cikkének hangjával és tartalmával felborítani és megzavarni látszik mind azt, amit én megírtam. És közleménye alkalmas arra is, hogy egyeseket, főleg olyanokat, akik a helyzetet vagy kevésbé, vagy egyáltalában nem ösmerik, megtévesszen és egészen torz képet mutasson nekik a magyar református tanító élete, helyzete és állapota felől. Főleg tanítóink érdekében tartom szükségesnek a válaszadást és korrigálást.

A multat nem ismerem, iskolaügyünkről és tanítóink helyzetéről csak régi írásokból és öreg embereknek az elbeszéléséből tudok valamit. Ezek a közlések azonban merőben elütnek a Horváth E. János Bátyánk, tanító testvérünk közleményétől. Úgy mondják, hogy voltak egészen egyszerű, minimális készletű tanítók, de voltak ám kiváló, nagy intelligenciájú mesterek, rektorok is és pedig ilyenek számosabban mint az előbbie. Iskolaügyünk hatalmas fejlődése kétségen felül igazolja ezt. Javadalmuk nem volt annyi, mint ma, de volt annyi, hogy

tisztességes megélhetésüket biztosította. Éppen a napokban hallottam egy öreg asszonytól, aki tanítóleány, most tanító özvegye, tehát egészen jól ismeri az állapotokat a multban is, a jelenben is, hogy nagy családjuk volt, a gyermekeknek születése, neveltetése, egyik, másiknak halálózása sok költségbe került, édesatyja fizetése a mai értékeléssel havi 50 pengő lehetett, mindazonáltal nagyon rendesen éltek, a fiúk felsőbb iskolát végeztek, a leányok méltóképpen kiházasítottak. Ez történt 70—80 évvel ezelőtt. A dolog magyarázata — amint ő mondá — abban van, hogy felette szorgalmatosak voltak, hogy élelemben, ruházkodásban és az élet minden vonatkozásában egyszerűek és takarékosak voltak.

Tanítóink ma egészen jól vannak dotálva. Kiszámításokat és összehasonlításokat e tekintetben nem végzek, csak azt jelentem ki, hogy lelkészi javadalmamat (békében 1600 kor. értékelve) ugyanolyan szolgálati idős tanító testvérem javadalmával kész vagyok megcserélni minden pillanatban.

Horváth E. János régen is, ma is a felügyelettel, illetőleg a felügyelet gyakorlóival békételen. Nem tudom el se képzelni, hogy régen — akár volt rá ok, akár nem — olyan sokan ügyeltek vagy vigyáztak volna fel a tanítóra. De ha így volt is régen, ma nincsen így. Ma nincsen egyetlen felügyelője se a református tanítónak, csak támogatója, tanácsadója, útbaigazítója és megsegítője van. Ilyen aztán sok van. Sokan, nagyon sokan vagyunk, akik a dolgát hűséggel és jól végző tanítót szeretjük, becsüljük, segítjük és barát-nak fogadjuk. Ma csak egy gazdája van a magyar református tanítónak: a Jézus Krisztus, ma csak egy valaki parancsol a magyar református tanítónak: az élő lelkiismerete. Tiltakozom tanítóinknak és református egyházunknak nevében az ellen, hogy valaki tanítóinkat fullajtnak, rabszolgának, tanítócskának, tanbetyárnak tartsa, nevezze vagy gondolja nevezeteni. Erre mifelénk, Biharban, Hajdúban, Szabolcsban stb. mindig ismeretlen volt az ilyen elnevezés, a mi tanítóink — és tudom máshol is szerte e hazában — Istennek szolgálói, a Krisztus vitézei, akik tudják és érzik elhivatásuknak és kiválasztásuknak súlyos elkötelezését és boldogító gyönyörűségét.

Azoknak, akik nem tudnák, tudtul adjuk, hogy ha tanítóinkat a közigazgatási hatóság valamilyen közérdekű munkánál igénybeveszi, mindig díjazza őket. Itt ha valakinek az ajkáról panaszos szó szállhat el a gyakori elvonások miatt, az csak a fenntartó egyházé lehet. Olyan pályázati hirdetést, mint amilyenről Horváth E. J. szól, nem ismerem. Ha valahol részletezik a díjlevelet, vagy alaposan ismertetik a helyzetet, az nem megkötöttség, nem bántás, nem is lekicsinylés akar lenni, hanem a kiválasztásoknál szokásos helyzetismertetés, ami végeredményben csak előnyt biztosít minden

tekintetben a tanító számára. A jó tanító ember, bár hogyan is szól a díjlevele, mindig annyi munkát végez, amennyit benső híványa ír elő neki.

Tudjuk, hogy nemesak tanítókat állítanak egyes írók kéjelegve szármalmas figurának a közönség elé, hanem másokat is. Móricz Zsigmondoknak, Szabó Dezsőknek enmü tevékenységét jól ismerjük saját bőrünkön mi református lelkipásztorok is. De soha sem ebben az írói tapintatlanságban és komizságban keressük és találjuk esetleges lekicsinyeltetésünknek és megáláztatásunknak okát és eredőjét, hanem mindig csak önmagunkban. Abban, hogy bizony különböző papok, különböző bírók, különböző jegyzők vannak. És egy különbözőnek az esete, a bukása és a zuhanása beárnyékolja az egész testületet. Így van ez a tanítókra vonatkoztatva is. Itt is ha lehet hangokat hallani, amelyik sértik, bántják mindnyájunknak fülét, itt is ha lehet látni dolgokat, amiket jobb volna nem látni, azért van, mert különböző tanítók vannak.

Az inkriminált cikk utolsó részében adott tanácsokat, melyekkel a tanítóság boldogabb jövője volna megépítendő, hiszem, az író maga se gondolta és írta komolyan. Egy olyan kiváló, öreg pedagógus, mint amilyen Horváth E. János, így nem szólhat, ilyet komolyan nem proponálhat. Valami megbántás — ma ilyenben mindnyájunknak van része bőven — okozta neki-búsulás válthatta ki belőle ezt a szokatlan és ismeretlen hangot, amely, hiszem, azóta már elszállt és elmúlt és ha ma írna, meg vagyok győződve, másként írna a magyar református tanító multjáról, jelenéről és főleg jövőjéről.

Szász Imre.

CSEND.

(Györék József emlékének).

Csend-ről dalolt, míg élt a költő.
— Ibolya volt zúgó lölgy tövén.
Delelőkön, esti magányban
Muzsája, az édes csend ölen.

Valahonnan tán Etelkőzből
Hozta el ezt ide magával,
Hogy Somogytól — Szabolcsig járva
Nótázzon e csend-muzsikával.

Csend volt... mindent egybefoglaló,
S most feltör a bizonyság, erő.
Most szökik fel sudárba... Nézd csak!
Alkotásid lárod? — Ím' ez ő!

Pásztor volt, de a legjavából.
A szirtre is kiálló, derék.
De szelid volt és alázatos,
Ki követte híven Mesterét.

Tanítvány volt és bölcs Tanító,
Pap, ki magát is feláldozta.
Ezért van, hogy munkája „csend”-je
Őt elvitte, — de visszahozta.

SÍPOS KÁROLY.

HALOTTAINK

Gemzei Miklós Lajos hódmezővásárhelyi nyug. református igazgatótanító, v. ipariskolai és községi ismétlőiskolai igazgató, v. presbiter, november 6-án életének 78. évében, hosszú gyengélkedés után csendesen elhunyt.

Molnár Elemér református lelkész életének 41., tiszaföldvári lelkipásztori szolgálatának 7. évében, 1932. évi november hó 6-án, éjjel 3/4 12 órakor az Urban bizó lélekkel hosszas szenvedés után elhunyt. Porrészeit 1932. évi november hó 9-én, szerdán délelőtt 10 órakor temették el. Férfikora virágában sújtotta le a kór, amikor még sok munkát várhattunk volna tőle. Legyen nyugodt pihenése.

KÜLÖNFÉLÉK

A debreceni presbitérium november 10-én tartott ülésében foglalkozott a lelkipásztorok úgynevezett „körprédikálásának” kérdésével s arra kérte a lelkipásztorokat, hogy az egyházi Szabályrendelet 17. §-ának szerezzenek érvényt. Ez azt jelenti, hogy mindegyik egyházzrésznek legyen meg a maga pásztora, gyülekezet és pásztor ismerjék, szeressék s ne csak vendégnek lássák egymást. Ugyanezen az ülésen szavaztak az egyházmezei tisztségekre. A szavazatot az eddigi érdemes tisztikarra adták. A Szele György halálával, Miskolczi László lemondásával és Szabó József visszavonulásával megüresedett három lelkészi tanácsbírói tisztre a szavazatot a következőkre adta a presbitérium: Hajdú Gyula, Molnár Ferenc és Vadon Béla.

Rádió a kollégiumi internátusban. Régi kívánsága volt a kollégiumi diákságnak, hogy a kollégiumban is, úgy, mint az egyetem internátusában rádió álljon az ifjúság szórakoztatására és oktatására. Míg az egyetem ki nem költözött, addig erről nem lehetett szó, mert nem volt hol elhelyezni. Most aztán a Baltazár-amerikai alapítvány jóvoltából megszereztetett s felállított a rádió-készülék. Érdekes feljegyezni, hogy a készülék éppen november 6-ára lett kész és ezen a napon szólalt meg először, úgyhogy az internátusi diákok elsőnek Baltazár Dezső püspök Budapesten tartott prédikációját hallgatták végig a rádióban. Baltazár Dezső püspök ez alkalommal első ízben prédikált rádió számára. A szeretetről szólt s a Szeretet Szövetség nagy célját, a református jótékonyág egyesítését hirdette az Isten igéje által.

Szabolcska emlékünnepe Temesváron. Okt. 23-án Temesvár magyarsága, sőt úgyszólván az egész város lakossága nagyszabású ünnepély keretében hódolt halhatatlan, nagynevű lelkészének, Szabolcska Mihály emlékezetének. A temesvári református egyház és a Temesvári Arany János Irodalmi Társaság együttesen

Szabolcska emléktáblát helyezett el a templomban és a parochia utcai homlokzatán. A délelőtti istentiszteleten dr. Ravasz László püspök predikált. Az istentisztelet után a parochia elé ment a közönség, ahol az emléktáblát leplezték le. Délután irodalmi ünnepély volt a színházban, amelyen dr. Ravasz László „Az ember értéke” címen tartott lebilincselő előadást.

Szabó Géza volt debreceni segédlelkész, november 6-án iktatták be a tótvázsonyi lelkészi hivatalába. Isten áldása legyen a munkáján és gyülekezetén.

A debreceni tanítók vallásos ünnepélye. Az utóbbi években minden év őszén rendeznek a debreceni református tanítók Segélyegyesületük javára vallásos ünnepélyt. Most is, nov. 6-án d. u. a Kossuth-utcai templomban nagyon szép ünnepélyt rendeztek, amelynek igehirdetője Hegedűs Kálmán nagykeréki-i lelkész volt.

Damaszkuszi szír lelkész Debrecenben. — Érdekes előadót hallgatott a debreceni közönség folyó hó 6-án este a Kistemplomban vallásos est keretében. Kardos Lajos hajdubagosi lelkész igehirdetése után Malik John damaszkuszi szír lelkész szolt a gyülekezethez, ki több évi európai missziói útjában érkezett Debrecenbe s előadásában a szír presbiteri egyházak helyzetét ismertette. Az előadás angolnyelvű tolmácsolását, valamint a városban a kalauzólast dr. Farkas Pál segédlelkész látta el.

Megszűnt könyvkereskedőég. A Hegedűs és Sándor könyvkereskedőég, amely az utóbbi években már mint részvénytársaság működött s amely mint tankönyv-énekeskönyv bizományos, mint az ifjúsági könyvtárak szállítója sokáig állt összeköttetésben egyházkerületünkkel is, megszüntette működését. A boltot még szeptemberben bezárták s most már a boltberendezést is eladták. A vállalat nyomdája és lapja más kezekbe került. Magyarország egyik legnagyobb nemű vállalkozása ért ezzel véget, nem bírva megküzdeni a gazdasági nehézségekkel.

Hivatalos értesítés.

A Tiszántúli Református Egyházkerület Püspökétől.
3372—1932. szám.

Körlevél.

Nagytiszteletű Esperes Úr!

Az érdekeltekkel leendő közlés kérésével tudatom, hogy az I. lelkészképesítő szóbeli vizsgálat idejéül 1933. évi február hó 7. (hetedik) napjának délelőtti 8 óráját, a II. lelkészképesítő szóbeli vizsgálat kezdetéül 1933. évi február hó 8. (nyolcadik) napjának délutáni 3 óráját tűztem ki. Mindkét vizsgálat a debreceni Kollégium épületében tartatik.

Az I. vizsgálatra jelentkezni kell febr. 6-án délelőtt 11 órakor a lelkészképzőintézet igazgatójánál, ennek hivatalában (Kollégium).

A II. vizsgálatra jelentkezni kell február

8-án déli 12 órakor az egyházkerületi lelkészi főjegyzőnél, a püspöki hivatalban.

A zárthelyi írásbeli vizsgálatok a jelentkezések napjain délután 3 órakor tartatnak meg az Oratóriumban.

Mind az I., mind a II. vizsgálatra jelentkezők a vizsgálatot megelőzőleg egy hónappal tartoznak okmányaikat (theol. végbizonyítvány, illetőleg I. lelkészképesítő vizsg. bizonyítvány az összes szolgálati bizonyítványok, a theol. tanfolyam bevégezése, illetőleg az I. lelkészképesítő vizsgálat letétele óta) a lelkészképzőintézeti igazgatóhoz, illetőleg az egyházkerületi főjegyzőhöz (Maklár Károly lelkészhez, Kunhegyes) beküldeni, hogy az esetleges hiányok pótlására idő álljon rendelkezésre.

Felkérem nagytiszteletű Esperes urat arra is, hogy amennyiben a vizsgálatot megelőző utolsó hónapban valamelyik jelölt ellen fegyelmi eljárás tétetnék folyamatba, úgy erről a vizsgálat idejét megelőzően, hozzám jelentést tenni méltóztatnék.

Debrecen, 1932 november hó.

Atyafiságos szeretettel:

Dr. Baltazár Dezső, püspök.

Pályázat

a zsákai református önálló orgonista-kántor vallástanítói állásra.

Javadalom: 38 kat. hold, 1151 □-öl föld haszonélvezete, melynek mindennemű adóját egyház fizeti. Késszép: 200 (kettőszáz) pengő az egyház pénztárából havi egyenlő részletekben előre fizetve. Ebből 100 P az egyházi jegyzőség tiszteletdíja. Államtól vallástanítási óradíj. Földek jelenleg haszonbérbe vannak. Évi haszonbér 58 q búza és 7 q árpa. Megválasztott a gazdasági év végén szabadon rendelkezhetik a földek felett.

Kötelesség: Az összes kántori teendők végzése, az állami elemi iskolában, a gazdasági továbbképzőben a törvényes óraszámában vallás-és énektanítás, egyházi jegyzőség ellátása, lelkész akadályoztatása esetén szószéki szolgálat, belmissziói munkában segédkezés, ifjúsági egyesület, vasárnapi iskola vezetése, dalárda szervezés és vezetés.

Állás jogerőre emelkedés után foglalandó el.

Pályázati határidő: A pályázat megjelenésétől számított 15 nap.

Személyes bemutatkozás saját költségen előnyös. Pályázhatnak orgonista-kántor és vallástanítási képesítéssel bíró egyének.

Pályázat válaszbélyeggel Református lelkészi hivatal Zsáka, Bihar megye címre küldendő.

Presbitérium.

TARTALOM: R. I.: Végre... — Szundy Béla: Post Festa. — Közélet: Tanár: Szanálások. — Nagy László: Hozzászólás. — Iskola: Szász Imre: Múltunk, jelenünk, jövőnk. — Csend. (Vers) Sipos Károly. — Halottaink. — Különfélék. — Hivatalos értesítés: Körlevél. Pályázat.

Laptulajdonos: **Dr. KUN BÉLA.**

Magyarország aranykoszorús mestere

Szlezák László

harang- és ércöntőde, harangfelsze-
relés és haranglábgyár

BUDAPEST, VI., FRANGEPÁN-U. 77. SZ.

Telefon: Aut. 913-53. sz. Költségvetéssel díjmentesen szolgál

BUDAPEST-ANGYALFÖLDI REF. TEMPLOM RÉSZÉRE
KÉSZÍTETT HARANG, MELYET DR. RAVASZ LÁSZLÓ PÜSPÖK ÚR
AVATÓTT FEL.

Előnyös fizetési feltételek. Számos egyházi elismerőlevél,

Az 1900. évi párisi világkiállításon díszoklevéllel, 1921. és 1923. évi vasipari kiállításon aranyéremmel, az 1925. és 1926. évi kézműipari tárlaton kormánydíszoklevéllel, 1927. és 1928. évi budapesti, székesfehérvári, szentesi és szombathelyi kiállításon nagy aranyéremmel kitüntetve, 1930. évi nemzetközi vásáron emléklappal kitüntetve.

A budapesti Bazilika 7945 kilogrammos új harangja gyáramban készült.

SESZTINA LAJOS

vasnagykereskedése
Debrecen.

Alapította 1819-ben Sesztina János.

Kitűnő tűtöképességű magyar „Perpetuum“-kályhák.

Magyar gyártmányú zománc-edények,
zsír-bödönök, dísznőölő-kécek, husvágó-gépek.

Telefon 6. és 15-48.

Debrecen sz. kir. város és a Tiszántúli református egyházkerület könyvnyomda-vállalata. 1932-2081

Protestáns egyházi irodalom!

- Dr. Baltazár Dezső: Elég nékem az Isten kegyelme (Prédikációk)** . . . 1.—
— A próbáltatások idejéből —.50
Csürös: Pédának okáért. I. 2.80
Czeplédy Emánuel: Baltazár Dezső református püspök életrajza 2.50
Debreceni István: Kicsoda ez? (Prédikációk). 5.—
— *Síratok a sírokkal (Temetési beszédek)* 4.—
Dr. Erdős Károly: Méliusz világító lámpásának sugarai. —.30
Fosdick: A szolgálat értelme 4.40
György Elemér: A kettős tüzes nyelvek fényében (Prédikációk) 5.50
Dr. Illyés Endre: A magyar református földművelő nép lelki élete 2.90
Dr. Incze Gábor: Keresztelési beszédek 3.—
— *A magyar református imádság a XVI. és XVII. században* 6.—
— *Az Úr áldassék! (57 magyar református lelkész prédikációja az év különböző ünnepeire és vasárnapjaira)* 7.—
Kovács János: Gyalogösvény (52 ifjúsági prédikáció) 4.—
Dr. Sz. Kun Agota: A debreceni református Nagytemplom 3.—
Makkai Sándor: Öntudatos kálvinizmus 3.60
Musnay: Újszövetség 8.—
— *János evangéliumának és leveleinek magyarázata* 4.—
— *A magyar biblia története* 1.20
Orosz Tamás: Napsugár a szent berkekben 4.—
Révész Imre: Kálvin élete —.80
— *Révész Imre élete* 8.—
Dr. Révész Imre: Az ige fénye (Prédikációk). 1.20
Szabó Gyula: Sötétségből világosság legyen! (Prédikációk) 3.—
S. Szabó József: A debreceni református kollégium tanárai és kiválóbb növendékei 3.20
Szalonnás János: A református leány (Kötve) 6.—
Dr. Török István: A Barthi theologia elméleti és gyakorló-lelkészi szempontból —.50
— *Barth Károly theológiájának kezdetei* 3.—
Varga József: Korálkönyv 6.—
Dr. Vasady Béla: A hit misztériuma 7.—
Vincze Elek: Mi láttuk az ő dicsőségét... (Prédikációk) 5.—
Vincze Károly: Istennek angyalai 4.—

Fenti művek kaphatók:

„MÉLIUSZ“

könyvkereskedésben, Debrecen,
Ferenc József-út 26. szám alatt.